

تاریخچه و اسناد حقوق بشر در ایران

شیرین عبادی
برنده‌ی جایزه‌ی نوبل صلح ۲۰۰۳

انتشارات روشنگران و مطالعات زنان

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ

شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ

«قرآن کریم»

فهرست

پیشگفتار..... ۱۳

فصل اول: تاریخچه حقوق بشر

بخش اول: اعلامیه جهانی حقوق بشر..... ۱۸

مقدمه..... ۱۸

چگونگی تدوین اعلامیه..... ۱۸

ميثاق‌های بين‌المللی حقوق بشر..... ۲۰

الف. ميثاق بين‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی..... ۲۱

ب. ميثاق بين‌المللی حقوق مدنی و سياسی..... ۲۳

کميته حقوق بشر..... ۲۵

نحوه انتخاب اعضاء کميته حقوق بشر..... ۲۶

نحوه رسيدگی در کميته حقوق بشر..... ۲۸

بخش دوم: الغاء بردگی و برده‌فروشی..... ۳۰

مقدمه..... ۳۰

اشکال و انواع بردگی..... ۳۰

بخش سوم: منع کار اجباری..... ۳۴

مقدمه..... ۳۴

مفهوم حقوقی کار اجباری..... ۳۵

منع کار اجباری..... ۳۶

بخش چهارم: منع کشتار جمعی..... ۳۸

مقدمه..... ۳۸

مفهوم حقوقی ژنوسيد (کشتار جمعی)..... ۳۸

بخش پنجم: منع تبعيض نژادی..... ۴۰

۴۰	 مقدمه
۴۲	 کمیته رفع تبعیضات نژادی
۴۳	 نحوه رسیدگی به ادعای تبعیض نژادی
۴۵	 کنوانسیون بین‌المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید
۴۷	 بخش ششم: منع تبعیض در استخدام و اشتغال
۴۷	 مقدمه
۴۸	 مقاله‌نامه بین‌المللی مربوط به تبعیض در امور استخدام و اشتغال
۵۰	 بخش هفتم: مبارزه با تبعیض در امر تعلیمات
۵۰	 مقدمه
۵۱	 مفهوم تبعیض
۵۲	 نحوه مبارزه با تبعیض
۵۳	 مدارس مخصوص اقلیت‌های ملی
۵۴	 بخش هشتم: منع آپارتاید در ورزش
۵۴	 مقدمه
۵۴	 کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش
۵۵	 تعهدات کشورهای عضو کنوانسیون
۵۶	 کمیسیون علیه آپارتاید در ورزش
۵۷	 فعالیت و عملکرد کمیسیون علیه آپارتاید در ورزش
۵۹	 بخش نهم: رفع تبعیض از زن
۵۹	 مقدمه
۵۹	 اعلامیه جهانی رفع تبعیض از زن
۶۲	 بخش دهم: اعلامیه تهران یا تأکیدی دوباره بر شناسایی و رعایت حقوق بشر
۶۲	 مقدمه
۶۳	 محتویات و خصوصیات اعلامیه تهران

بخش یازدهم: پناهندگی.....	۶۵
مقدمه.....	۶۵
کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان.....	۶۶
وضعیت حقوقی پناهنده.....	۶۶
بخش دوازدهم: جهان اسلام و حقوق بشر.....	۶۸
مقدمه.....	۶۸
هدف‌ها و اصول کنفرانس اسلامی.....	۶۹
ارگان‌های کنفرانس اسلامی.....	۶۹
اعلامیه اسلامی حقوق بشر.....	۷۰

فصل دوم: بازتاب حقوق بشر در قوانین داخلی

بخش اول: حق حیات.....	۷۶
مقدمه.....	۷۶
استثناء اول - قتل عمدی غیر مسلمان.....	۷۷
استثناء دوم - قتل عمدی اولاد.....	۷۹
استثناء سوم - قتل عمدی دیوانه.....	۸۰
استثناء چهارم - قتل عمدی زن توسط مرد.....	۸۱
دیه.....	۸۲
قتل نفس.....	۸۲
مقدار دیه قتل نفس.....	۸۳
دیه عضو.....	۸۵
بخش دوم: تساوی در برابر قانون.....	۸۷
مقدمه.....	۸۷
مفهوم حقوقی تساوی در برابر قانون.....	۸۸
اولاً - زنا.....	۸۹
ثانیاً - تخیذ.....	۸۹
ثالثاً - قذف.....	۸۹

۹۰.....	رابعاً - آغاز مسئولیت کیفری.....
۹۰.....	ارث مسلمان از کفار.....
۹۲.....	بخش سوم: حق دفاع در برابر دادگاهی بی طرف.....
۹۲.....	مقدمه.....
۹۳.....	ادعای مهدورالدم بودن مقتول.....
۹۳.....	لعان.....
۹۵.....	بخش چهارم: برده فروشی.....
۹۵.....	مقدمه.....
۹۵.....	مفهوم حقوقی جدید بردگی.....
۹۷.....	حداقل سن ازدواج.....
۹۸.....	بخش پنجم: شخصی بودن مسئولیت.....
۹۸.....	مقدمه.....
۹۸.....	عاقله کیست؟.....
۹۹.....	مسئولیت عاقله.....
۱۰۱.....	بخش ششم: شخصیت حقوقی انسان.....
۱۰۱.....	مقدمه.....
۱۰۲.....	شخصیت حقوقی دیوانه.....
۱۰۲.....	شخصیت حقوقی زن.....
۱۰۷.....	بخش هفتم: حرمت جنازه انسان.....
۱۰۹.....	مقدمه.....
۱۰۷.....	احترام به جنازه انسان در اعلامیه اسلامی حقوق بشر.....
۱۰۹.....	بخش هشتم: آزادی فکر، وجدان و مذهب.....
۱۰۹.....	مقدمه.....
۱۱۰.....	مذاهب شناخته شده در قانون اساسی.....

۱۱۲	بخش نهم: آزادی در انتخاب همسر
۱۱۲	مقدمه
۱۱۲	ازدواج قبل از بلوغ
۱۱۳	نکاح مسلمان با غیر مسلمان
۱۱۳	نکاح زن ایرانی با غیر ایرانی
۱۱۴	بخش دهم: آزادی در عبور و مرور و انتخاب محل سکونت
۱۱۴	مقدمه
۱۱۴	بازتاب اصول فوق در قوانین داخلی
۱۱۷	بخش یازدهم: آزادی در انتخاب شغل
۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	قضاوت در محاکم دادگستری
۱۱۹	استخدام در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
۱۲۰	بخش دوازدهم: تساوی در احراز مشاغل عمومی
۱۲۰	مقدمه
۱۲۰	شرکت در انتخابات
۱۲۱	تساوی در احراز مشاغل عمومی
۱۲۲	بخش سیزدهم: تساوی حقوق زوجین
۱۲۲	مقدمه
۱۲۳	گفتار اول. حقوق زوجین در رابطه با فرزندان
۱۲۳	۱. نام خانوادگی فرزندان
۱۲۳	۲. حضانت
۱۲۴	۳. اداره امور مالی فرزند
۱۲۵	۴. نقش حقوقی پدر در ازدواج فرزند
۱۲۶	۵. تابعیت
۱۲۶	۶. سهم الارث والدین و اولاد

گفتار دوم. حقوق زوجین.....	۱۲۸
۱. تعدد زوجات.....	۱۲۸
۲. طلاق.....	۱۲۹
۳. فسخ نکاح.....	۱۲۹
۴. ریاست خانواده.....	۱۳۰
۵. سهم الارث زوجین از یکدیگر.....	۱۳۱
۶. تابعیت.....	۱۳۲

فصل سوم: اسناد حقوقی بشر در ایران

بخش اول. اعلامیه جهانی حقوق بشر.....	۱۳۵
بخش دوم. میثاق بین المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی.....	۱۴۳
بخش سوم. میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی.....	۱۵۶
بخش چهارم. مقاله نامه بین المللی راجع به تأمین یک حمایت مؤثر بر علیه معامله جنایتکارانه موسوم به خرید و فروش سفیدپوستان.....	۱۸۰
بخش پنجم. قرارداد بین المللی راجع به جلوگیری از خرید و فروش سفیدپوستان.....	۱۸۳
بخش ششم. قرارداد بین المللی الغاء خرید و فروش نسوان و کودکان.....	۱۸۹
بخش هفتم. قرارداد بین المللی راجع به جلوگیری از معامله نسوان کبیره.....	۱۹۴
بخش هشتم. قرارداد تکمیلی منع بردگی و برده فروشی و عملیات و ترتیباتی که مشابه بردگی است.....	۱۹۹
بخش نهم. مقاله نامه شماره ۲۹ در خصوص کار اجباری.....	۲۰۷
بخش دهم. مقاله نامه شماره ۱۰۵ در خصوص لغو کار اجباری.....	۲۲۱
بخش یازدهم. قرارداد راجع به جلوگیری از کشتار جمعی و مجازات آن.....	۲۲۵
بخش دوازدهم. قرارداد بین المللی رفع هر نوع تبعیض نژادی.....	۲۳۰
بخش سیزدهم. کنوانسیون بین المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید.....	۲۴۶
بخش چهاردهم. قانون مجازات تبلیغ تبعیض نژادی.....	۲۵۴
بخش پانزدهم. مقاله نامه شماره ۱۱۱ مربوط به تبعیض در امور مربوط به استخدام و اشتغال.....	۲۵۶
بخش شانزدهم. قرارداد مبارزه با تبعیض در امر تعلیمات.....	۲۶۱

بخش هفدهم. کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش.....	۲۶۹
بخش هجدهم. اعلامیه جهانی رفع تبعیض از زن.....	۲۷۹
بخش نوزدهم. اعلامیه تهران.....	۲۸۴
بخش بیستم. کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان و پروتکل آن.....	۲۸۹
بخش بیست و یکم. منشور کنفرانس اسلامی.....	۳۱۹
بخش بیست و دوم. اعلامیه اسلامی حقوق بشر.....	۳۲۷

بنام خداوند جان و خرد

ساقی به جام عدل بده باده تا گدا
غیرت نیاورد که جهان پر بلا کند

پیش‌گفتار

یکی از اهداف ایجاد سازمان ملل متحد، سعی در حفظ شخصیت و حیثیت انسانی بشر و کاهش اختلاف طبقاتی در جامعه بشری و در نتیجه برابری و برادری ملت‌ها است و در این راستا مهمترین فعالیتی که صورت گرفته است تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر و متعاقب آن چندین میثاق و مقاوله‌نامه و قرارداد و کنوانسیون است از جمله میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، مقاوله‌نامه لغو کار اجباری، قرارداد بین‌المللی رفع هر نوع تبعیض نژادی، کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش و...

با وجودی که اغلب کشورهای جهان به این مصوبات ملحق شده و خود را متعهد به اجرای آن دانسته‌اند، اما در عمل نتیجه مطلوب بدست نیامد، زیرا دیده شد که حکومت‌های بسیاری هر زمان که نفعشان اقتضاء می‌کرد به راحتی این اصول را زیر پا گذاشته و به خودکامگی خویش ادامه دادند.

کشورهای ناقض حقوق بشر، برای برائت خود به معاذیری چون نسبیت فرهنگی، بی‌اعتنایی به موازن حقوق بشر در برخی ممالک، فقدان ضمانت اجرا، اصل حاکمیت ملی و... متوسل می‌شوند، و حال آن که نقض حقوق بشر در کشوری نمی‌تواند مجوز تخطی حقوق بشر در سایر ممالک گردد. با توجه به این که حقوق بشر مقوله‌ای است فراملیتی، بنابراین استناد به حاکمیت ملی صحیح نمی‌باشد و از سوئی دیگر مهمترین